

Enflasyon muhasebesine gerek var mı?

Enflasyon oranı çok yüksek değerlere ulaşmış ekonomilerde faaliyet gösteren işletmelerin, enflasyon etkisini dikkate almadan yayınladıkları finansal raporlar, finansal tablo okuyucuları açısından anlamını yitirmeye başlamaktadır. Örneğin, parasal olmayan varlıkları elde tutma süresince elde edilen enflasyon-sebepli değer artışları sanki işletmenin operasyonel kazancı gibi raporlanmaktadır. Cari ve geçmiş dönem raporlanmış rakamlar karşılaştırılabilirlikten uzaklaşmakta, geçmiş döneme ait rakamlar anlamsız hale gelmektedir. Benzer şekilde, raporlanan kar rakamları, işletmenin faaliyetleri için ihtiyaç duyduğu kaynakların sürekli yükselen yerine koyma maliyetlerini göz ardı etmektedir. Diğer yandan, paranın Satınalma gücündeki hızlı düşüş, farklı tarihlerde gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen sonuçların kıyaslanabilirliğini de ortadan kaldırmaktadır. Bu gibi birçok sebeple, enflasyona göre düzeltilmemesi durumunda, işletmelerin finansal tabloları, gerçek operasyonel pozisyon ve performansı yansıtmaktan hızla uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla, enflasyon muhasebesi, belli kriterlerin sağlanması durumunda, uygulanması zorunlu bir raporlama sistematliğini ifade etmektedir.

IAS 29 kriterleri arasında en güçlü olanının son üç yıllık kümüle enflasyon oranının %100 e yaklaşmış veya üzerine çıkmış olması gösteriliyor. Enflasyon muhasebesinin bir işletmenin finansal pozisyon ve performansını daha doğru şekilde yansıttığı gerçeğinden hareketle, örneğin bu oran %80 e ulaştığında isteğe bağlı olarak enflasyon muhasebesi uygulanabilir mi?

Uluslararası raporlama standartlarına göre enflasyon muhasebesi 'hiperenflasyonlu' ekonomilerde uygulanması zorunlu bir muhasebe sistematığıdır. 29 nolu standartta örneklendirilen kriterlerin sağlanması durumunda enflasyon muhasebesi uygulanmak durumundadır. Diğer yandan, yüksek enflasyonlu bir ekonomide enflasyon muhasebesi uygulanması doğru değildir, IAS 29 seçime dayalı bir muhasebe politikası opsiyonu sunmamaktadır.

8 Nolu Uluslararası Finansal Raporlama Standardına göre sadece muhasebe politikası değişikliği ya da önemli hata fark edilmesi durumunda geçmiş finansal tablolar yeniden düzeltiliyor. IAS 29 kapsamına girmek bir muhasebe politikası değişikliği değil, mevcut şartlarda değişiklik niteliğinde olmasına rağmen enflasyon muhasebesine geçişte neden geçmiş finansal tabloları düzeltmek durumundayız?

Bu konu, IFRIC ajandasına kadar gelmiş ve komite tarafından ele alınmış bir değerlendirme hususu olmuştur. Gelen yorumların bir kısmı, enflasyon muhasebesinin, hiperenflasyonun tespit edildiği tarihten itibaren başlatılması, dolayısıyla bu tarihten öncesinin düzeltilmesine gerek olmadığı yönünde itirazlar içermiştir. IFRIC'in bu konudaki yaklaşımı, işletmelerin, geçmişten bugüne her zaman IAS 29 düzeltmeleri yapıyor gibi raporlama hazırlamaları gerektiği, ancak bu şekilde parasal olmayan kalemlerin ve geçmiş performansların doğru şekilde gösterilebileceği yönünde olmuştur. Dolayısıyla, IFRIC'in yaklaşımı, IAS 29'a geçişin, IAS 8 deki muhasebe politikası değişikliği gibi düşünülmesi gerektiği şeklindedir. Konuyla ilgili değerlendirmeler ayrıca IFRIC 7 içersinde yayınlanmıştır.

IAS 29 uygulamasında hangi fiyat endeksini kullanmamız gerekir?

IAS 29 açısından, kullanılması gereken fiyat endeksi; çok çeşitli fiyat dalgalanmalarını yansıtacak şekilde, ilgili ekonomide üretilmekte olan mal ve hizmetlerin hemen hemen tümünü kapsayan geniş bir referans aralığına sahip olmalı, benzer kriterlere göre hazırlanmış önceki yıllara ait endeksler de mevcut olmalı, düzenli olarak (tercihen aylık) güncellenmeli, tutarlı, yeknesak ve sürekli olmalıdır.

Bu bağlamda, arz zincirinin sonunda olması ve genel nüfusun tüketim sepetindeki fiyat değişimlerini yansıtmasından ötürü IAS 29 açısından en doğru ve güvenilir fiyat endeksi tüketici fiyat endeksi olarak belirtilmektedir. Şirketlerin kendi sektörlerine özel fiyat endeksleri kullanmaları doğru değildir.

Yapılmakta olan yatırımlar hesabı enflasyona göre düzeltilir mi?

Yapılmakta olan yatırımlar, ilgili harcamaların yapıldığı tarihlerden itibaren enflasyon düzeltmesine konu edilmek durumundadır. İlgili enflasyon düzeltmeleri de, yapılmakta olan yatırım tamamlanıp sabit kıymete aktarılırken maliyetin bir unsuru olmalıdır.

Hisse senetleri enflasyona göre düzeltilir mi?

IAS 21 de yapılan tanımlamalar dikkate alındığında, hisse senetleri birer parasal olmayan kalem niteliğindedir. Dolayısıyla hisse senetleri elde tutulduğu süreler içerisinde işletmeye parasal kazanç sağlamalıdır. Bu bağlamda, gerçeğe uygun değerden taşınan hisse senetlerinden sağlanan gerçeğe uygun değer karları da (veya zararları), paranın satınalma gücü kaybına göre düzeltmeye tabi tutulmalıdır.

Yasal yedekler, olağanüstü yedekler ve diğer kar yedekleri açılış bilançosunda enflasyona göre düzeltilmeli midir?

IFRS açısından, yasal yedekler, olağandışı yedekler ya da diğer kar yedekleri gibi tüm yedek kalemleri aslında geçmiş yıllar kar/zararı kaleminin birer parçası niteliğindedir. Bu açıdan bakıldığında, bu yedek kalemlerin tümü geçmiş yıllar/kar zararları gibi düşünülerek, diğer tüm bilanço kalemlerinin düzeltilmesi sonrasında dengeleyici tutar olarak düşünülmalıdır.

Diğer yandan, yerel düzenlemeler dikkate alındığında yasal yedekler gibi bazı yedekler artık birikmiş kar/zarar niteliğini kaybetmiş olabilir (örneğin dağıtılamaz, ödenmiş sermaye niteliğine haiz hale gelmiş, vb.). Bu durumda açılış bilançosundan bu gibi yedeklerin de düzeltilmesi gerekecektir.

Stoklar için uygulanan maliyet yöntemi (FIFO veya ağırlıklı ortalama) IAS 29 a göre yapılan enflasyon düzeltmesini etkiler mi?

Normalde, stoklar için kullanılan maliyetlendirme yöntemi, reel bazda bir fiyat değişikliği yok ise, stokların nihai düzeltilmiş değerini etkilememelidir.

Fakat uygulamada, stokların maliyetindeki değişiklikler ile enflasyon oranı birbirine eşit olmayacağından ötürü ortaya farklı sonuçlar çıkacaktır.

Enflasyon muhasebesine göre finansal tablosunu düzenlemeye başlayan bir Türk işletmesi'nin bağlı olduğu örneğin Almanya'daki ana ortaklık, Türk işletmesinin bir önceki yıl gönderdiği EUR ya çevrilmiş finansal tablolarını da düzeltmek durumunda mı? Değilse, Türk İşletmesi'nin gönderdiği yeni finansal tabloların geçmiş yıl özkaynakları ile Alman şirketin konsolidasyonuna girmiş açılış özkaynak bakiyesi fark verecek, bu durumda ne olacak?

Hiperenflasyon olmayan ekonomideki ana ortaklığın, Türk İşletmesi'nin bir önceki yıl sunduğu rakamları enflasyona göre düzeltmesine gerek yoktur, zira bu rakamlar EUR para biriminde hazırlanmış durumdadır. Diğer yandan, IAS 29 a geçişten itibaren Türk işletmesi önce düzelt/sonra çevir sistematiğine göre tüm parasal olmayan kalemlerine geçmişten bugüne enflasyon düzeltmesi uygulayacağından ötürü, Türk işletmesinin bu yıl göndereceği EUR finansal tabloların açılış özkaynakları ile Alman ana ortaklığın elindeki açılış özkaynak tutarı birbirine eşit olmayacaktır. Bunun nedeni Türk lirasının EUR karşısındaki değer kaybı ile enflasyon oranının birbirine eşit olmamasıdır. Ortaya çıkan bu farkın muhasebesinde genel uygulama, çevrim farklarına dahil edilmesi yönündedir. Diğer yandan, hiperenflasyon öncesi birikmiş çevrim farklarının, enflasyon muhasebesine geçişle birlikte gelir tablosuna sınıflandırılmaması, Türk işletmesi tümüyle veya kısmen elden çıkarılıncaya dek özkaynaklar altında kalmaya devam etmesi gerçeği de unutulmamalıdır.

Parasal olan ve olmayan kalem ayrımı düşünüldüğünde ertelenmiş vergi varlık ve yükümlülükleri parasal kalem tanımına giriyorlar. Fakat, enflasyon düzeltmesinde ertelenmiş vergilere parasal kalem gibi davranılmıyor bunun nedeni nedir?

Finansal tabloların enflasyona göre düzeltilmesi işlemi, etkilenen bilanço kalemlerinin vergi bazı ile IFRS bazı arasında ilave farklılıklara yol açmaktadır. Bu farklılıkların, eski bilançolar dahil her zaman, IAS 12 standardı kapsamında ele alınması gerekliliği IFRIC tarafından vurgulanmıştır. Bu bağlamda, ertelenmiş vergi kalemleri, ilgili varlık ve yükümlülüklerin defter değerleri ile vergi bazları arasındaki geçici farklardan ortaya çıktığı için, ertelenmiş vergi kalemlerine bir bütün olarak parasal veya parasal olmayan şeklinde yaklaşılması doğru olmayacaktır.

IFRIC 7 nin 22 nolu gerekçe maddesinde IFRIC bu konuda, ertelenmiş vergi kalemleri ilk bakışta parasal kalem tanımını sağlasa dahi, enflasyon muhasebesi bir işletmenin geçmişten bugüne her zaman bu muhasebeyi uygulamış gibi düzeltme yapmasını gerektirdiğinden ötürü, enflasyon muhasebesine göre defter değeri değişen bilanço kalemlerine göre yeni bir ertelenmiş vergi hesaplaması yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Banka kredisiyle fonlanan bir yapılmakta olan yatırımı hem IAS 29 gereğince enflasyona göre düzeltip hem de IAS 23 kapsamında ilgili kredi faiz giderini üzerine aktifleştirmek sanki üst üste aynı kaydı atmak olmuyor mu?

Çok doğru bir çözümlenme. Enflasyon, hemen hemen her zaman borçlanma maliyetinin bir bileşeni niteliğindedir. Dolayısıyla, krediyle fonlanan bir yapılmakta olan yatırımı hem enflasyona göre düzeltmek hem de ilgili kredinin enflasyon bileşenini bu yapılmakta olan yatırımın üzerine aktifleştirmek doğru olmayacaktır. Dolayısıyla, bu kredinin ilgili döneme denk gelen enflasyon bileşenini doğrudan gelir tablosuna gider olarak yansıtılmalıdır.

International Financial Advisory

IAS 29 a geçiş, bir işletmenin fonksiyonel para biriminde değişiklik yapması için bir sebep olabilir mi? Bu sebebe dayanarak bir işletme fonksiyonel para birimini Türk Lirası'ndan başka bir para birimine değiştirip IAS 29 uygulamaktan kaçınabilir mi?

Fonksiyonel para birimi konusu IAS 21 tarafından ilkeleri belirlenmiş, genel tanımıyla bir işletmenin içersinde faaliyet gösterdiği ekonomik ortamın para birimi olarak ifade edilmiştir. Enflasyon muhasebesine geçiş, bir işletmenin fonksiyonel para biriminin ait olduğu ekonomideki satın alma gücü değişikliklerini finansal tablolara yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda hiperenflasyon muhasebesine geçiş, fonksiyonel para birimi değişikliğine yönelik bir sebep oluşturmamaktadır.